

Mezzosoprano ve Orkestra için "Shéhérezade" (Şehrazat)

Work Title	Shéhérazade
Alternative Title	
Composer	Ravel, Maurice
Movements/Sections	3 songs
	1. Asie
	2. La flûte enchantée
	3. L'indifférent
Year/Date of Composition	1903
First Performance	1904-05-17
First Publication	1904
Librettist	Léon Leclère (1874-1966), as Tristan Klingsor
Language	French
Composer Time Period	Early 20th century
Piece Style	Early 20th century
Instrumentation	voice, orchestra
	<i>Solo Voice</i>
	mezzo-soprano (Chant)
	<i>Orchestra</i>
	piccolo, 2 flutes, 2 oboes, english horn, 2 clarinets (A), 2 bassoons
	4 horns (F), 2 trumpets (C), 3 trombones, tuba
	timpani, bass drum, triangle, cymbals, tambourine, snare drum, tam-tam,
	glockenspiel, celesta, 2 harps, strings

İlk besteleri olan bazı şarkılarından sonra, 1895'te Paris Konservatuvarı'nı terk eden, ancak Fauré'nin derslerine dinleyici olarak katılan genç besteci Ravel'in ilk orkestra eseri de Şehrazat Uvertürü oldu.

27 Mayıs 1899'daki Société Nationale'in konserinde seslendirilmiş ve ısıklanmıştı. Ravel, Roma Ödülü'nün elemelerini kazanamadı (kazananlar A. Caplet, A. Kunc, R. Laparra olmuştu). Ama 1901-1903 yılları arasında arka arkaya üç kantat besteledi.

25 yaşındaki genç besteci, o yıllarda yeni bir yaşam yolu seçmişti. Zarif ve kibar olma yolunda züppeliğe kaçan bu Damdy stili grup, Apaşlar (Les Apaches) olarak anılıyordu. Gelecek vaat eden iki genç besteci, Stravinsky ve De Falla, besteci Florent Schmitt, Ravel'in öğrencisi Delage, genç bir orkestra kemancısı D. Emile Ingelbrecht, yazar M.D. Caşvocoressi, eleştirmen Emile Vuillermoz, ressam Paul Sordes, şairler fargue ve Tristan Klingsor bu grupta yer alıyordu.

Şair Klingsor, Ravel'e yeni yayımladığı Şehrazat adlı şiirlerini vermişti. Ravel artık konservatuvarın yarışmasına girmekten vazgeçmiş; Debussy'nin, taslaklarını görüp tek notasını bile değiştirmemesini öğütlediği yaylı çalgılar kuartetini bitirmişti ancak Debussy'nin A l'Après-midi d'un Faune (Bir Faunus'un Öğleden Sonrasına) adlı eserini dinledikten sonra, müziğin ne olduğunı anladığını söylüyordu.

Ravel, 1903'de Şehrazat'ı besteledi. Orkestral parlaklığı, hayal gücü zenginliği, hem geniş ufuklu, hem de zevkli

olan Şehrazat, gelecekteki Ravel'i müjdeler gibiydi. Eser, Alfred Cortot yönetiminde 17 Mayıs 1904'te Société Nationale'de başarıyla seslendirildi. Solist, Jeane Hatto idi.

Şan ve orkestra için bir tür senfonik şiir olan Şehrazat, Klingsor'un Adie (Asya), La Flute Enchantée (Sihirli Flüt) ve L'indifférent (Duyarsız) adlı üç şiir üzerine bestelenmiştir.

Ravel, oldukça uzun olan *Asie* adlı şiiri, bu nedenle ve konuşma formundan dolayı seçmişti. O yıllarda konuşmayı müziğe uygulamak ve melodiye yansıtmak konusunda özel düşünceleri vardı. Daha önce de, 1889'da Paris'te açılan Dünya Fuarı, özellikle genç Fransız bestecileri için doğu müziğini tanımada yararlı olmuştur. Debussy gibi Ravel de, Rimsky-Korsakov'un gibi İspanyol Kapriçyosu'nu onun yönetiminde dinlemiş, Bali Adası'nın Gamelan müziğine birlikte hayran kalmıştı. Ravel'in egzotik doğuya, hiç görmemiş olmasına karşın antik Yunan'a, - Stravinsky'nin, hakkındaki ünlü "İsviçreli Saatçi" tanımına uygun olarak – mekanik şeylere olan ilgisi ve ömrü boyunca süren antika koleksiyonculuğu merakı onun müziğine de yansır. Şehrazat, Rimsky-Korsakov'un İspanyol Kapriçyosu'nu anımsatan orkestral parlaklık ve aydınlığına karşın, geniş tutulmuş, bazen resitatif, bazen duygulu ve ezgisel çizgileriyle, farklı ve çok yönlü işlenen tını renkleriyle tam Fransız üslubunda ve Ravel'in müzik stiline belirgin işaretlerini yansıtan yapıdadır.

Ravel, ilk bölüm *Asie*'yi ilk yorumun solisti Matmazel Jeane Hatto'ya ithaf etmiştir. Ünlü Ravel biyografi yazarı Vladimir Jankélévitch bu bölümü şöyle tanımlar: "Doğuya rapsodik bir çağrı olan *Asie*, bir prelüd ile onun değişik varyasyonlarıyla çevrili bir dizi ayrı tür epizodlardan (ara olaylardan) oluşur. Bu epizodlar, batmak üzere olan bir geminin, doğuya doğru yelken açarak çeşitli sığınma yerleri araması gibidir: Uzak denizler ve adalar dünyası, Rimsky-Korsakov'un *Sadko* Operası'ndaki kahramanının gözleri önünden geçer gibidir. Başlangıçtaki yağmur benzeri girişte yukarıya yükselen köpüklü bulutlar ve karanlıkta, fosfor gibi parlayan gök çatırtısının izleri bulunur. Ektan gelen çan sesleri üzerinden bir tür gondol şarkısı belirir; uzaklardaki masal dağlarının bir çağrısı gibi yansır. Beşli aralıklı iki akor bu hayal gemisi altındaki, iyi tınlı disonansların harekete geçtiği yüzeye yayılır. sonra teker teker, Debussy'nin kantatı *La Demoiselle Elue* benzeri, gizemli tınların derinliğinde belirir. Çelesta ile ve dörtlü-beşli aralıklı staccatolarla yükselerek, 1908'de bestelenen *Kaz Ana*'daki *Pagodalar Kraliçesi Laideronette*'in Çin işi süslemelerini duyurur. Tüm orkestrayı saran bir fortissimodan sonra, baştaki çağrının yankısı yavaşça, parlayan bir sis içinde yok olur."

Kulağa hoş gelen disonansların yarattığı fışkıran çağlayanlarla, parlak halkaların usta bir orkestrasyonla canlandırıldığı bu bölümden, - eserin 10 dakika kadar süren en uzun bölümü *Asie*'den – sonra en kısa bölüm *Sihirli Flüt*'le (*La Flute Enchantée*) kırılacak kadar ince ve kristal berraklığındaki yapıda ruhlar gezinir. Flüt ve ses

arasındaki bu zarif diyalogta her iki bölüm ortak bir düşünceye sahip gibidir. Böylece bu rapsodik yolculuğun sürekliliği garantiye alınır.

V. Jankélévitch, Ravel'in *Madame Renée de Saint-Marceau*'ya ithaf ettiği bu bölümü şöyle tanımlamıştır: "... Sihirli Flüt, içinde Ravel'in yaylı çalgılar kuartetinin scherzosunun ruhunun gezindiği çekici bir serenad gibidir. Burada Ravel peri Pan'ın çalgısını kullanmış, doğumu *Dafnis ve Kloe*'de anlatılacak olan *Syrinx*'i, *Bilitis*'in ve *Faunus*'un, küçük çobanın ve keten saçlı kızların (*La Fille aux cheveux de lin*) flütünü, sembolistlerin melankolisinin (*Spleen*) tüm zarif, zambak benzeri yaratıklarını duyurmuştur. Ravel, ileride daha kesin bir dille konuşacaktır, ama burada parçanın ortasında öyle incelikli bir kontrpuan sergiler ki, orada vurgun koloraturlar tutsakların şarkısıyla birleşir."

Ravel, *Madame Sigismond Bardac*'a ithaf ettiği *Duyarsız* (*L'indifférent*) için, arkasında kendi karakterinin gizlendiğini ve şarkının bunun anahtarı olduğunu söyleyerek, ayrı bir bilmece sunmuştur. *L'indifférent*, özellikle üstün orkestrasyonu, özlem dolu melodik karşıtlıkları, hem anlamlı, hem aşırı tını dizileri, çok ince düşünülmüş armonik ve ritmik kaynaşmalarıyla Ravel'in stiline yaklaşım için ilginç bir örnek oluşturur.

Yine Jankélévitch'in tanımı şöyledir: "*L'indifférent*'ta, sonunda *Mi Majör* ton elde edilir. yavaş davul vuruşları daha aşırı bir ses ortamı oluşturur. Birbirine çok yakın süren melodik çizgiler, dörtlü ve beşli aralıklı seslerin birbirine geçişi, ezgiselliğin, his zenginliğinin ağır bir parfümü gibi sarışı. Hepsi, hareli bakışlı doğulu bir gencin, alaya kaçmadan bir tasviridir. Çünkü tutsaklar duygularından dolayı utanma alışkanlığına saha sahip olmamışlardır. Sonuçta, öyküye ustaca ara vererek şunu söyleyebiliriz: *Tristan Kingsor*'un sözleri Ravel'in vicdan azabını büyük ölçüde ferahlatmıştır..."

Ravel ise kendi müziği hakkında sonradan şunları söylemiştir: "*Debussy*'nin etkisi hakkıyla belirgindir. Burada ben doğunun derin çekiciliğinin çocukluğumdan beri üzerimdeki sürekli etkisini tekrar kabul ediyorum."

Süre 17'

- Aktüze İ. Müziği Okumak. Pan Yayıncılık. Nisan 2003.
- Rye M. Ölmeden önce okumanız gereken 1001 klasik müzik. Caretta, 2007.
- [http://imslp.org/wiki/Sh%C3%A9h%C3%A9razade_\(Ravel,_Maurice\)](http://imslp.org/wiki/Sh%C3%A9h%C3%A9razade_(Ravel,_Maurice))

Kazım Çapacı